

HANDLINGSPROGRAM FÖREBYGGANDE

Enligt lagen om skydd mot olyckor

**Västra Mälardalens räddningstjänstförbund
Köping – Arboga – Kungsör**

Antagen av direktionen 2005 -12 -16

Handlingsprogram för förebyggande verksamhet i Västra Mälardalens räddningstjänstförbund enligt lagen om skydd mot olyckor (LSO), SFS 2003:778

Innehållsförteckning

1. Inledning, Syfte
2. Den enskildes ansvar
3. Organisation och resurser för tillsynsverksamheten
 - 3.1 Organisation
 - 3.2 Kompetens
 - 3.3 Planering av tillsyn
 - 3.4 Tillsyn ”anläggningar med farlig verksamhet”
 - 3.5 Sotningsverksamheten
4. Organisation och resurser för övrigt förebyggande arbete
 - 4.1 Utbildning, information, rådgivning
 - 4.2 Plan och byggärenden
 - 4.3 Brandfarliga varor
 - 4.4 Alarmering, varning
5. Risker
 - 5.1 Räddningstjänstförbundets insatser jämfört med riket
 - 5.2 Andra tänkbara stora olyckshändelser
6. Mål för skadeförebyggande verksamheten
 - 6.1 Säkerhetsmål
 - 6.2 Prestationsmål
7. Förebyggandearbetets organisation nutid – framtid
8. Uppföljning

1. Inledning, syfte

Den nya räddningstjänstlagstiftningen ”Lag om skydd mot olyckor (SFS 2003:778)” föreskriver att kommunen/kommunalförbundet skall ha ett handlingsprogram för förebyggande verksamhet. Den nya lagstiftningen tar fasta på den komplexa riskbild som utbyggnaden av infrastrukturen fört med sig. Riskbilder för samhällsstrukturen har ökat under senare år. Honnørsordet för lagstiftningen är att förebygga att skador inträffar. Skydd mot olyckor skall anpassas efter lokala riskbilder i överensstämmelse med det nationella målet. **”För att skydda människors liv och hälsa samt egendom och miljö skall kommunen se till att åtgärder vidtas för att förebygga bränder och skador till följd av bränder samt, utan att den enskildes ansvar inskränks, verka för att åstadkomma skydd mot andra olyckor än bränder”**. Viktigt i den nya lagstiftningen är också att den enskilde ägaren/innehavaren av objekt har fått ett tydligare ansvar att förebygga och vidta åtgärder för sitt eget skydd mot olyckor. Kortfattat skall handlingsprogrammet syfta till att:

- minska antalet döda och skadade till följd av brand.
- minska olyckors konsekvenser på egendom och miljö.
- minska sannolikheten för att extraordinära händelser skall inträffa eller få allvarliga konsekvenser

2. Den enskildes ansvar

I den nya lagstiftningen poängteras det uttryckligen att även den enskilde har ett ansvar att förebygga olyckor och skall därmed även förebygga dessa.

Den enskilde skall

- tillkalla hjälp och varna andra vid en brand eller olycka om det är möjligt, detsamma gäller vid överhängande fara för brand eller olyckshändelse.
- ansvara för vissa efterföljande åtgärder efter att en räddningsinsats är avslutad.
- som ägare/innehavare av byggnad hålla utrustning för brand och livräddning vid brand samt vidta de åtgärder som behövs för att förebygga brand och för att hindra och begränsa skador till följd av brand.
- som ägare/innehavare av anläggning där det med hänsyn till risker för brand eller konsekvenserna av brand upprätta en skriftlig redogörelse med redogörelse för brandskyddet. Den skriftliga dokumentationen skall tillställas räddningstjänstförbundet.

Följderna och utgången av ett brandtillbud beror i hög grad på när en brand upptäckts samt vad har upptäckaren gjort för att påverka brandens utgång. Skillnaden mellan ett tillbud och en fullskalig brand kan bero på en tidig upptäckt (brandvarnare) och påverkan (handbrandsläckare, filt vatten osv). Det bästa är dock att se till att det inte brinner genom att agera och använda ett säkerhetsmedvetet tänkande.

Det är medlemskommunernas och räddningstjänstförbundets uppgift att via rådgivning, information och utbildning, underlätta den enskildes förmåga att ta ett egenansvar.

3. Organisation och resurser för tillsynsverksamheten

3.1 Organisation

Räddningstjänstförbundet har en avdelning uteslutande för förebyggande verksamhet enligt LSO. Avdelningen ansvarar även för tillsyn enligt lagen om brandfarliga och explosiva varor, samt information och rådgivning i förebyggande arbete. Antal tjänster på avdelningen är en avdelningschef samt tre brandinspektörer/insatsledare.

3.2 Kompetens

Befattning	Krav	Nuv kompetens	Övrigt
Avdelningschef	Lägst: Tillsyn B (LSO) Alt Förebyggande 2 (RT)	Förebyggande 2	Vidareutbildningar
Brandinspektörer	Lägst: Tillsyn B (LSO) Alt Förebyggande 2 (RL)	Förebyggande 2	Två av brandinspektörernas kompetens helt inriktat mot den nya lagstiftningen

Utöver detta skall med räddningstjänstförbundets riskbild, finns tillgång till brandingenjörskompetens genom räddningschefen i förbundet, alternativt via avtal.

3.3 Planering av tillsyn

Räddningstjänstförbundet skall bedriva tillsynsverksamheten enligt modellen för SBA (systematiskt brandskyddsarbete). Tillsyn kommer att ske om behov föreligger. Tillsyn skall primärt rikta sig mot ägare/innehavare av anläggning med. 1. gamla människor och människor i behov av vård, samt 2. publik verksamhet och 3. där skriftlig redogörelse krävs.

Register finns över medlemskommunernas tillsynsobjekt samt inkomna skriftliga redogörelser.

3.4 Tillsyn ”anläggningar med farlig verksamhet”

Enligt LSO 2 kap, 4 § skall en anläggning där verksamheten vid en olycka kan innebära allvarlig fara för människor eller miljö analysera de risker som kan ge upphov till skadan. Vidare skall också anläggningen vidta sådana åtgärder att skadorna minimeras. I tidigare lagstiftning återfanns motsvarande anläggningar som sk § 43-anläggningar. Senare kompletterades föreskrifterna med det sk Sevesodirektivet där vissa anläggningar beroende på verksamhet också vart ålagda att även informera kommunerna om den farliga verksamheten dvs redovisa den utförda riskanalys och redovisa vilka åtgärder som vidtagits. Beslut om vilka anläggningar som klassas beslutas av länsstyrelsen i samråd med respektive kommun. Anläggningar med Sevesostatus är med automatik en anläggning enligt ovan. I förbundets område är nedan redovisade anläggningar klassade.

YARA *	AGA Gas*	Mälarhamnar*	Hårdcrom*	Värmeverket	Del av Åsby ind
Köping	Köping	Köping	Arboga	Kungsör	område, Arboga

* Sedan tidigare sk Sevesoanläggning

Tillsyn av anläggningar enligt ovan skall bedrivas av räddningstjänstförbundet. Tillsyn skall bedrivas i nära samarbete med respektive medlemskommuns miljöförvaltning. Ett samarbetsprojekt inom länet håller på att utvecklas. Avsikten är att kommuner/förbund med likartade klassade anläggningar skall bilda ett nätverk och ta tillvara varandras erfarenheter. Avsikten är också att skapa en likriktning så att samma syn på samma typ av anläggning blir lika i länet.

3.5 Sotningsverksamheten

I förebyggande åtgärder av händelser som kan vålla räddningsinsats innefattas även sotningen. Sotning har som företeelse blivit tydligare i den nya lagstiftningen. Från att varit ett moment skiljer man nu på sotning/rengöring och brandskyddskontroll.

Sotning/rengöring får utföras av enskild. Brandskyddskontroll måste utföras av kommunen kontrakterad skorstensfejarmästare. Mellan respektive medlemskommun och skorstensfejarmästarna (fyra stycken) är avtal upprättade om att respektive skorstensfejarmästare skall bedriva sotning/rengöring och brandskyddskontroll inom sitt distrikt (Köping 2, Arboga 2, Kungsör 1) samt följa gällande föreskrifter i lag och förordning.

Enligt gällande förbundsordning är följande åtgärder delegerade till räddningstjänstförbundet.

- tillsyn av räddningstjänstförbundets sotningsverksamhet
- yttrande i enklare besvärärenden
- beviljande av dispens för ”egensotning”
- beslut om brandskyddskontroll i särskilda fall

Övriga ärenden, tillsättande av skorstensfejarmästare, kompetenskrav, fastställande av frister för sotning och brandskyddskontroll o d handläggs av respektive medlemskommun i enlighet med gällande lagstiftning och förbundsordning.

I lagen om skydd mot olyckor ges möjligheten att själv få sota/rengöra sin egen fastighet om det kan ske på ett ur brandskyddssynpunkt säkert sätt. Följande kriterier är beslutade av förbundsdirektionen för egensotning.

Den sökande

- skall låta den av kommunen kontrakterade skorstensfejarmästaren genomföra en brandskyddskontroll
- skall genomgå en teoretisk utbildning som omfattar styrande lagar och sotningsteknik
- kan därefter få dispens under åtta år att utföra sotning/rengöring på egen fastighet. Journal över sotningstillfällen skall föras.
- kan få dispensen återkallad om han ej skött sina åligganden.

4. Organisation och resurser för övrigt förebyggande arbete.

4.1 Utbildning/information/rådgivning

Räddningstjänstförbundet skall tillhandhålla utbildning mot såväl medlemskommunerna som till externa företag och personer inom områdena:

1 Brandskydd

2 HLR

3 Heta arbeten och

4 Övriga utbildningar som är att härröra till förebyggande verksamhet enligt LSO.

För att undvika jävsituationer skall räddningstjänstförbundets förebyggandeavdelning inte bedriva utbildning i ”systematiskt brandskyddsarbete”

I medlemskommunerna har räddningstjänstförbundet ansvar för rådgivning och information kring de frågor som berör LSO. Medlemskommunernas innevånare skall skyndsamt kunna få information/rådgivning för att fullgöra sina skyldigheter som enskilda enligt LSO. Allmänheten skall hållas informerade om såväl kända som nytillkomna risker. Information sker via lokalpress och räddningstjänstförbundets hemsida

4.2 Plan och byggärenden

Räddningstjänstförbundet medverkar i medlemskommunerna plan och byggprocesser genom att delta vid byggsamråd och att vara remissinstans vid detaljplaner. Räddningstjänstförbundets primära uppgift är att verka för att minska riskexponeringen för enskilda. Detta arbete skall ske i nära samarbete med medlemskommunernas berörda förvaltningar. Tidig inblandning i byggprocessen ökar möjligheterna att påverka besluten.

4.3 Brandfarliga vara

Enligt lagstiftningen om brandfarliga och explosiva varor (LBE) är kommunen tillståndsmyndighet för hantering av brandfarliga varor. Skyldighet att inneha tillstånd är beroende på typ av verksamhet och producerad/lagrad mängd.

I Köpings kommun hanteras tillståndsärenden i byggnadsnämnden, i Arboga och Kungsör av Miljö & byggnadsnämnden. Räddningstjänstförbundet och andra berörda förvaltningar i respektive kommun är remissinstanser. Efter att tillstånd har beviljats övergår tillsynen av ärendet till räddningstjänstförbundet. Tillsyn bedrivs av personal från förebyggandeavdelningen enligt rekommenderade frister från tidigare Sprängämnesinspektionen.

4.5 Alarmering och varning

Se handlingsprogram räddning

5. Risker

Någon riskanalys för räddningstjänstförbundet har ej gjorts. Räddningstjänstförbundet startade sin verksamhet 2004-04-05, det första året har använts till att få till en fungerande organisation. Till grund för räddningstjänstförbundets risker ligger en riskanalys från respektive kommun från 1995. Även om den kan tyckas föråldrad stämmer den väl överens med dagens risker. En positiv skillnad är dock skapandet av ny motorväg utanför tätorterna Köping och Arboga vilket minskar risken för farligt godsolycka (trafik) i tätorterna. En ny gemensam riskanalys beräknas framtagen till nästa handlingsprogram som omfattar mandatperioden 2006-2010. Riskanalysen skall ligga till grund för politiska prioriteringar.

5.1 Räddningstjänstförbundets insatser jämfört med riket.

Med undantag för statlig räddningstjänst sjö-, flygräddning samt sökande efter försvunna och fjällräddning är övrig räddningstjänst kommunal. Den kommunala räddningstjänsten i Sverige rycker ut på ca 90 000 räddningsinsatser per år: Av dessa är brand i byggnad och trafikolyckor de olyckshändelser som förorsakar samhället de största kostnaderna. Det är där förebyggande insatser bör läggas för att minska kostnaderna för samhället och för att minska lidandet för enskilt drabbade.

Av dessa enskilda olyckstyper så omkommer ca 500–600 personer varje år i trafikolyckor, motsvarande siffror för omkomna genom brand ligger på ca 100-130 personer. Till detta skall läggas nästan 5000 svårt skadade i trafikolyckor samt ett stort antal skadade vid bränder, siffrorna gäller riket. Nedan redovisas statistik för brand i byggnad och trafikolyckor i räddningstjänstförbundet Siffror mellan år 2000 och 2003 baseras på respektive kommun.

Antal insatser

		2000	2001	2002	2003
Arboga	Brand i byggnad	15	22	16	19
	Trafikolycka	23	14	22	16
Kungsör	Brand i byggnad	4	5	9	7
	Trafikolycka	11	16	17	17
Köping	Brand i byggnad	31	45	42	56
	Trafikolycka	24	35	26	27
2004	Brand i byggnad	98	52	34	12
	Trafikolycka	56	25	21	10

Antal omkomna och skadade 2000 – 2003

		Omkomna	Svårt skadade	Lindrigt skadade
Arboga	Brand i byggnad	1		4
	Trafikolycka	6	6	62
Kungsör	Brand i byggnad			4
	Trafikolycka		3	36
Köping	Brand i byggnad	1		
	Trafikolycka	2	6	78
2004, VMRF	Brand i byggnad			6
	Trafikolycka	12*	20	56

* Under året drabbades räddningstjänstförbundet av statistiskt osedvanligt många omkomna. Siffran motsvarar ca 4-5 års omkomna i trafiken. Flera olyckor med dödlig utgång skedde vid trafikplats Gräsnäs E 20 och dess närhet. En av olycksorsakerna är hög fart i kombination med unga rutinerade förare.

Fördelning av olyckstyp/1000 inv.

	2000				2001				2002				2003			
	Kp	Ar	Kör	Riket	Kp	Ar	Kör	Riket	Kp	Ar	Kör	Riket	Kp	Ar	Kör	Riket
Brand i byggnad	1,25	1,08	0,49	1,22	1,82	1,62	0,61	1,23	1,70	1,18	1,09	1,20	2,28	1,41	0,85	1,22
Trafikolycka	0,97	1,66	1,35	1,08	1,41	1,03	1,95	1,20	1,01	1,62	2,07	1,33	1,06	1,18	2,06	1,36

		2004				
		Kp	Ar	Kör	VMRF	Riket *
Brand i byggnad		2,11	2,53	1,44	2,11	
Trafikolycka		1,01	1,57	1,21	1,21	

* Uppgifter saknas för närvarande

Av statistiken kan konstateras att Köpings kommun har generellt högre frekvens av brand i byggnad än riket, När det gäller trafikolyckor ligger Kungsörs kommun generellt högre än riket. Analys av varför har inte gjorts men beräknas göras till nästa handlingsprogram.

5.2 Andra tänkbara större olyckshändelser

En risk består av dess sannolikhet att inträffa och dess konsekvenser om den inträffar. I samhället finns idag situationer vars sannolikhet är liten men dess konsekvenser kan bli stora. Händelser som större bränder, olyckor med farligt gods, kollision mellan tåg-buss, osv är händelser som kan inträffa i räddningstjänstförbundets operationsområde. Dessa typer av händelser är inte frekventa men de måste ingå i såväl i arbetet att förebygga händelsen som att planera för insats vid en händelse.

Nedan följer exempel på större händelser som kan inträffa och har inträffat

Typolycka	Har inträffat	Årtal
Brand i publik lokal	Badhus Köping	1986
Brand på sjukhus	Lasarettet Köping	1990
Gasutsläpp	YARA, Köping	2004
Järnvägsolycka,	Munktorp	1972
Olycka med farligt gods	Kloratexplosion, E 18	1988
Trafikolycka Buss	E18/E20 Arboga	1995
Översvämning	Hedströmmen, Arbogaån	1977
Brand i samhällsviktig funktioner	Rådhuset Arboga	1986
	Stureskolan Arboga	1985
	Vattentorn Köping	1986

6 Mål för den skadeförebyggande verksamheten

Lagstiftningen LSO bygger på skapande av målsättningar. LSO innehåller nationella mål som på kommunal nivå skall brytas ner till ett säkerhetsmål och ett prestationsmål. De nationella målen är:

”Bestämmelserna i denna lag syftar till att i hela landet bereda människors liv och hälsa samt egendom och miljö till de lokala förhållandena tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor”

”För att skydda människors liv och hälsa samt egendom och miljö skall kommunen se till att åtgärder vidtas för att förebygga bränder och skador till följd av bränder samt, utan att den enskildes ansvar inskränks, verka för att åstadkomma skydd mot andra olyckor än bränder”.

Med anledning av tidigare redovisade riskbild prioriteras det skadeförebyggande arbetet mot olyckor som kan förorsaka räddningsinsats och då i tre riskområden.

1. Brand i byggnad
2. Trafikolyckor
3. Större olyckshändelser

6.1 Säkerhetsmål för räddningstjänstförbundet

Brand i byggnad

1. Boende i medlemskommunerna skall känna till brandrisker och vad man kan göra för att skydda sig mot brand.
2. Boende i glesbygd med långa insatstider skall ges möjlighet till utbildning i självskydd.
3. Inga personer skall omkomma till följd av brand eller bristande utrymningssäkerhet i allmänna byggnader.
4. Tillsynsverksamheten enligt gällande lagstiftning skall vara behovsanpassad och mångsidig.

Trafikolyckor

1. Trafikmiljön skall anpassas och utformas så att inte olyckor inträffar.

Större olyckshändelser

1. Anläggningar med ”farlig verksamhet” skall vara säkra.
2. Räddningstjänstförbundet skall planera och öva för att delta vid extraordinära händelser och kriser till följd av större olyckshändelse såväl inom medlemskommunerna som händelser ej geografisk placerade i medlemskommunerna.

6.2 Prestationsmål kopplade till säkerhetsmålen

Brand i byggnad

- 1.1 Räddningstjänstförbundet skall utbilda minst 1 000 personer varje år i olika kurser vars målsättning är att förebygga brand
- 1.1 Brandkunsksutbildning av alla medlemskommuners förskoleklasser grundskolornas årskurs 8 skall ske varje år
- 1.2 Brandskyddsutbildning skall erbjudas och marknadsföras till personer boende med insatstider för räddningstjänsten överstigande 30 minuter.
- 1.3 Räddningstjänstförbundet skall bedriva tillsyn och kontrollera att ett systematiskt brandskyddsarbete bedrivs.
- 1.4 Direktionen skall varje år besluta om tillsynsriktning. Inriktningen skall utgå från risker, verkliga händelser eller av allmänheten påtalade risker.

Trafikolyckor

- 1.1 Räddningstjänstförbundet skall till respektive medlemskommun rapportera de trafikolyckor som sker och följa upp om det är frekvent återkommande på samma platser. Vad det gäller vägverkets ansvarsområde informeras dessa med automatik.

Större olyckshändelser

- 1.1 Räddningstjänstförbundet skall utöva tillsyn mot dessa anläggningar med ”farlig verksamhet” i samarbete med medlemskommunernas miljöförvaltningar.
- 1.2 Räddningstjänstförbundet skall påverka medlemskommunerna så att riskhänsyn tas vid samhällsplaneringen och i forum för utveckling.
- 1.3 Räddningstjänstförbundet skall delta vid medlemskommunernas planering för extraordinära händelser.

7. Förebyggandearbetets organisation, nutid - framtid

I dagsläget finns inga fastslagna samarbetsformer mellan räddningstjänstförbundet och medlemskommunerna med undantag av tidigare redovisade bygglov/bygganmälningar samt att vi är remissinstans vid detaljplaner. Räddningstjänstförbundet deltar i Köpings kommuns försäkringsgrupp för internt skydd.

Att samarbete ej förekommer beror på att räddningstjänstförbundet är organisatoriskt nystartat och gemensamma arbetsformer ej kommit till stånd. Varje medlemskommun ansvarar i nuläget för sina egna säkerhetsfrågor som ej kan förorsaka räddningstjänst. Möjligheterna finns till utökat samarbete mellan medlemskommunerna och räddningstjänstförbundet i det förebyggande arbetet

Redan vid antagande av nästa handlingsprogram gällande 2007-2010 (ny mandatperiod) måste räddningstjänstförbundet vara en naturlig aktör i kommunernas förebyggande arbete. Stor utvecklingspotential Här råder också ett motsatt förhållande såtillvida att medlemskommunerna måste ”släppa” in räddningstjänstförbundet i deras säkerhetsarbete.

8. Uppföljning

Uppsatta prestationsmål och säkerhetsmål för mandatperioden skall följas upp i form av delrapporter baserade på årsbasis av direktionen och tillsändas varje medlemskommun. Uppföljningen skall också ligga till grund för den fortsatta tillsynsverksamheten.

Sändlista för yttrande/kännedom:

Köpings kommun
Arboga kommun
Kungsörs kommun
Mälardalens Brand & Räddningsförbund
Skinnskattebergs kommun (Räddningstjänsten)
Lindesbergs kommun (Räddningstjänsten)
Eskilstuna kommun (Räddningstjänsten)
Nerikes Brandkår
Länsstyrelsen U-län
Landstinget U-län
SOS Alarm AB
Polismyndigheten Västmanland
Vägverket
Sjöfartsverket
Kustbevakningen (region ost)